

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра адміністративного права
Кафедра адміністративного права та адміністративної діяльності

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«АДМІНІСТРАТИВНЕ
СУДОЧИНСТВО»**

Харків
2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра адміністративного права
Кафедра адміністративного права та адміністративної діяльності

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»

для студентів денної форми навчання

*перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»*

Адміністративне судочинство: методичні матеріали для практичних занять з навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» для студентів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузь знань 08 «Право» спеціальність 081 «Право». Електронне видання / уклад.: І. М. Балакарева, М. І. Белікова, О. В. Білова, Ю. В. Георгієвський, Я. С. Зелінська, І. Г. Ігнатченко, Л. П. Коваленко, В. В. Мартиновський, О. О. Марченко, Ю. В. Мех, В. Я. Настюк, Л. В. Пілюга, Я. С. Рябченко, Х. В. Солнцева, О. О. Соловійова, В. А. Спасенко, В. І. Сьоміна, Р. В. Шаповал, О. М. Шевчук. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2026. 66 с.

Укладачі: І. М. Балакарева,
М. І. Белікова,
О. В. Білова,
Ю. В. Георгієвський,
Я. С. Зелінська,
І. Г. Ігнатченко,
Л. П. Коваленко,
В. В. Мартиновський,
О. О. Марченко,
Ю. В. Мех,
В. Я. Настюк,
Л. В. Пілюга,
Я. С. Рябченко,
Х. В. Солнцева,
О. О. Соловійова,
В. А. Спасенко,
В. І. Сьоміна,
Р. В. Шаповал,
О. М. Шевчук

ЗМІСТ

Вступ	5
Зміст програми навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство»	6
Завдання до практичних занять	10
Програмні питання з навчальної дисципліни	51
Критерії оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство»	54

ВСТУП

«Адміністративне судочинство» є нормативною (обов'язковою) навчальною дисципліною при підготовці фахівців за спеціальністю 081 «Право».

Метою вивчення навчальної дисципліни є отримання студентами систематизованих знань про правила вирішення публічно-правових спорів, які належать до юрисдикції адміністративних судів, а саме знань щодо: головних рис адміністративного судочинства та його відмінностей від інших форм здійснення правосуддя, завдання і принципів адміністративного судочинства, способів захисту прав, свобод, інтересів приватних осіб в адміністративному судочинстві, адміністративної юрисдикції, форм адміністративного судочинства, його структури, а також порядку перегляду судових рішень в адміністративних справах й основних правил їх виконання.

У навчальному процесі використовуються такі форми, як лекції, практичні заняття, індивідуальні та групові консультації, виконання студентами самостійних завдань, їх участь у науково-дослідницькій роботі.

У результаті опанування навчальної дисципліни студенти повинні:

знати: основні засади адміністративного судочинства, його предмет, принципи та завдання; систему адміністративних судів ; порядок звернення до адміністративного суду, вимоги до позовних заяв та інших процесуальних документів; процесуальні права та обов'язки учасників судового процесу; стадії адміністративного судочинства; види адміністративних справ; особливості доказування в адміністративному судочинстві; заходи забезпечення адміністративного позову; судову практику Верховного Суду щодо розгляду та вирішення адміністративних справ.

уміти: правильно визначати юрисдикцію адміністративних судів; складати та оформлювати позовну заяву, апеляційну та касаційну скаргу; застосовувати норми Кодексу адміністративного судочинства України в змодельованих ситуаціях; аналізувати судову практику та правові позиції Верховного Суду; будувати правову аргументацію під час розгляду адміністративних справ; визначати належні та допустимі докази, формувати доказову базу у справі; використовувати інструменти електронного правосуддя; вирішувати практичні кейси з адміністративного судочинства; готувати висновки та правові позиції для захисту інтересів сторони у публічно-правовому спорі.

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні

кафедри адміністративного права

(протокол № 11 від 01 червня 2026 р.)

кафедри адміністративного права та

адміністративної діяльності

(протокол № 13 від 04 червня 2026 р.)

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»

Адміністративне судочинство: історія та передумови запровадження в Україні, ознаки та відмінності від інших форм здійснення правосуддя. Поняття і головні риси адміністративного судочинства. Завдання адміністративного судочинства. Основні відмінності між адміністративним судочинством й іншими видами судочинства.

Система правових актів, що регулюють адміністративне судочинство. Конституція України як складова законодавства про адміністративне судочинство. Рішення Конституційного Суду України. Міжнародні акти та їх значення для відправлення правосуддя в адміністративних справах. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Рішення Європейського суду з прав людини та їх значення для здійснення правосуддя в адміністративних справах. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура та зміст. Значення правових висновків Верховного Суду для здійснення правосуддя в адміністративних справах.

Принципи адміністративного судочинства. Принципи адміністративного судочинства, поняття та їх види. Верховенство права в адміністративному судочинстві. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Гласність судового процесу. Відкритість інформації щодо адміністративної справи. Змістове наповнення в адміністративному судочинстві принципу змагальності та диспозитивності. Офіційне з'ясування всіх обставин у справі як галузевий принцип адміністративного судочинства. Обов'язковість судового рішення. Забезпечення права на апеляційний перегляд адміністративної справи. Забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення в

адміністративній справі у випадках, визначених законом. Розумність строків розгляду справи адміністративним судом. Неприпустимість зловживання процесуальними правами. Відшкодування судових витрат осіб, на користь яких ухвалене судові рішення в адміністративній справі. Мова судочинства.

Адміністративна юрисдикція: правила предметної юрисдикції. Поняття адміністративної юрисдикції. Види адміністративної юрисдикції. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів. Справи, на які не поширюється юрисдикція адміністративних судів. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Правила розгляду адміністративним судом кількох пов'язаних між собою вимог.

Адміністративна юрисдикція: правила інстанційної та територіальної юрисдикції. Правила інстанційної юрисдикції. Поняття територіальної підсудності. Правила обрання територіальної підсудності. Виключна підсудність адміністративних справ. Передача справи одним адміністративним судом до іншого.

Форми адміністративного судочинства. Види адміністративних справ. Правила загального позовного та спрощеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження. Види адміністративних справ. Складі адміністративні справи та справи незначної складності. Термінові адміністративні справи. Типові і зразкові адміністративні справи.

Право на звернення до адміністративного суду та способи судового захисту. Право на звернення приватної особи до адміністративного суду. Підстави звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду. Способи судового захисту порушених прав, свобод чи законних інтересів особи.

Учасники судового процесу. Суд як суб'єкт адміністративного судочинства, визначення його складу. Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів. Незмінність складу суду. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Учасники адміністративної справи, їх права та обов'язки. Дії, що визнаються зловживанням процесуальними правами, та наслідки їх вчинення. Сторони в адміністративній справі, їх процесуальні права та обов'язки. Суб'єкт владних повноважень як сторона в адміністративній справі. Правила заміни неналежної

сторони. Треті особи в адміністративному судочинстві. Процесуальне правонаступництво. Представництво в суді. Участь в адміністративній справі органів та осіб, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Інші учасники судового процесу.

Процесуальні строки. Поняття та види строків в адміністративному судочинстві. Строк звернення до адміністративного суду та наслідки його пропущення. Розумність процесуального строку в адміністративному судочинстві. Обчислення процесуального строку. Поновлення та продовження процесуальних строків.

Докази та особливості доказування в адміністративному судочинстві. Поняття «докази», їх види. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів. Забезпечення доказів: підстави, порядок, способи. Витребування доказів. Предмет та обов'язок доказування в адміністративному судочинстві. Підстави звільнення від доказування.

Судові рішення в адміністративній справі. Види судових рішень в адміністративних справах. Вимоги, яким повинно відповідати рішення адміністративного суду, його зміст. Порядок ухвалення судових рішень. Повноваження адміністративного суду при вирішенні справи. Окремі ухвали адміністративного суду. Проголошення рішення адміністративного суду та набрання ним законної сили.

Відкриття провадження в адміністративній справі. Пред'явлення позову. Залишення позовної заяви без руху та її повернення. Підстави відмови у відкритті провадження в справі. Ухвала про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі.

Забезпечення позову. Заходи процесуального примусу. Підстави і види забезпечення позову. Заява про забезпечення позову: зміст, форма, порядок подання та розгляду. Скасування заходів забезпечення позову. Види заходів процесуального примусу. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу.

Підготовче провадження. Завдання та строк підготовчого провадження. Мета, строк та порядок проведення підготовчого засідання. Судові рішення у підготовчому засіданні. Відмова від позову та визнання позову. Примирення сторін в адміністративному судочинстві.

Розгляд адміністративної справи по суті. Строки розгляду адміністративної справи по суті. Порядок розгляду справи у судовому засіданні. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи. Строк та особливості розгляду адміністративної справи за правилами спрощеного позовного провадження. Підстави й правові наслідки залишення позову без розгляду. Закриття провадження в адміністративній справі: підстави й правові наслідки. Зупинення і поновлення провадження в адміністративній справі.

Апеляційне провадження. Право на апеляційний перегляд адміністративної справи. Загальна характеристика апеляційного провадження. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги.

Касаційне провадження. Право на касаційне оскарження судового рішення в адміністративній справі. Загальна характеристика касаційного провадження. Касаційні фільтри. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Підстави та порядок передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.

Перегляд судових рішень в адміністративній справі за нововиявленими або виключними обставинами. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами. Підстави для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами: загальна характеристика. Судові рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративній справі. Обов'язковість судових рішень. Судові рішення в адміністративних справах, які виконуються негайно. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання (видача виконавчого листа). Виправлення помилки у виконавчому документі чи визнання його таким, що не підлягає виконанню. Зупинення виконання та дії судового рішення. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення. Поворот

виконання судових рішень в адміністративних справах.

Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах. Форми судового контролю за виконанням судових рішень. Зобов'язання подати звіт про виконання судового рішення. Порядок і строки розгляду заяви про зобов'язання подати звіт про виконання судового рішення. Розгляд звіту про виконання судового рішення, та рішення, що приймають за його наслідками. Визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Адміністративне судочинство: особливості запровадження в Україні, ознаки та відмінності від інших форм здійснення правосуддя

Питання для обговорення

1. Які чинники, на Ваш погляд, стали визначальними для запровадження адміністративного судочинства в Україні?
2. Проаналізуйте законодавчу дефініцію поняття «адміністративне судочинство». На підставі одержаних результатів вирішіть ознаки адміністративного судочинства.
3. Поясніть, у чому полягає завдання адміністративного судочинства.
4. У чому Ви вбачаєте основні відмінності між адміністративним судочинством й іншими видами судочинства?
5. Проаналізуйте законодавчу дефініцію поняття «адміністративна справа». На підставі одержаних результатів вирішіть ознаки адміністративної справи.
6. З'ясуйте, які суди вповноважено на розгляд та вирішення адміністративних справ. Чи є підстави вважати всі з-поміж цих судів спеціалізованими адміністративними судами?

Завдання

Громадянин В., батько малолітньої дитини, звернувся до міської військової адміністрації (Адміністрація) із заявою про визначення місця проживання його доньки разом з ним.

Структурний підрозділ Адміністрації з питань захисту прав дитини провів засідання та з'ясував, що на даний час дитина знаходиться з матір'ю за межами України. Зокрема, на початку повномасштабних воєнних дій вони перебували на тимчасово окупованій території (м. Маріуполь) та на підконтрольну Україні територію не виїхали.

Адміністрація повідомила батька про те, що через неможливість встановлення факту перебування доньки на території міської територіальної громади не прийматиме рішення за його заявою.

Громадянин В. був переконаний, що Адміністрація, не

виконавши покладеного на неї обов'язку щодо розгляду заяви та прийняття рішення по її суті, допустила бездіяльність. Вважаючи таку бездіяльність протиправною, він вирішив звернутися за захистом до адміністративного суду.

Ознайомтеся зі змістом постанови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (ВС) від 23.07.2025 р., ухваленої у справі № 200/4863/23. Фабула останньої коротко описана вище. На підставі аналізу висновків ВС сформулюйте відповіді на наступні питання:

1) *Які ознаки притаманні справам, що розглядаються у порядку адміністративного судочинства?*

2) *Чи характеризується справа, яка перебувала у провадженні ВС, такими ознаками?*

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів : Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>.

Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах : Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 455/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455/2017>.

Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду : Закон України від 13.12.2022 р. № 2825-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2825-IX>.

Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких інших законодавчих актів України щодо правових засад утворення та функціонування Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду : Закон України від 26.02.2025 р. № 4264-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4264-20#n85>.

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Адміністративне судочинство України: питання теорії і практики (з нагоди 20-річчя ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України): монографія / редкол.: М.І. Смокович (голова), О.Р. Радишевська, В.М. Кравчук, Н.В. Богашева. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2025. 626 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Monograf_Admin_sud_vo.pdf.

Кравчук. В. Дієвість адміністративного судочинства. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Dievist_admin_sydoch.pdf.

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст): монографія. Харків: Право, 2019. С. 45–82.

Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 23.07.2025 р. у справі № 200/4863/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129043382>

Практичне заняття 2

Система правових актів, що регулюють адміністративне судочинство

Питання для обговорення

1. Як слід розуміти поняття «законодавство про адміністративне судочинство»? Які нормативно-правові акти охоплює дане поняття? Чи формують такі акти систему? Якщо так, то надайте перелік цих актів з огляду на їх юридичну силу.

2. Якими положеннями Конституції України регламентовано відносини щодо розгляду і вирішення судом адміністративної справи?

3. Чи впливають рішення Конституційного Суду України на перебіг відносин щодо розгляду і вирішення судом адміністративної справи?

4. Якими положеннями Конвенції про захист прав людини

і основоположних свобод регламентовано відносини щодо розгляду і вирішення судом адміністративної справи?

5. Як впливають рішення Європейського суду з прав людини на перебіг відносин щодо розгляду і вирішення судом адміністративної справи?

6. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура, зміст та особливості.

7. Яким є значення правових висновків Верховного Суду для здійснення правосуддя в адміністративних справах? Якими можуть бути наслідки неврахування судом правових висновків Верховного Суду при розгляді адміністративної справи?

Завдання

1. У лютому 2016 р. особа звернулась до окружного адміністративного суду з позовом до Державної міграційної служби України про визнання протиправним наказу про звільнення, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Ухвалою суду від 29 лютого 2016 р. відкрито провадження у справі.

13 квітня 2016 р. суд зупинив провадження у справі на підставі ч. 1 ст. 156 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції, що діяла станом на цей час) до вирішення Конституційним Судом України подання народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) деяких приписів Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади».

12 січня 2018 р. позивач подав до суду клопотання про поновлення провадження у справі в порядку ст.ст. 236, 237 КАС України. В обґрунтування заявленого клопотання зазначив, що 15 грудня 2017 року набула чинності нова редакція КАС України, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 236 якої встановлено, що суд зупиняє провадження у справі в разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, – до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі. Також позивач додав, що суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розглянути його справу, оскільки зібрані у ній докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які

є предметом судового розгляду.

1. На підставі положень Кодексу адміністративного судочинства України з'ясуйте, як діють правила адміністративного судочинства у часі? Чи застосовується нове правило адміністративного судочинства, якщо воно набуває чинності у процесі розгляду справи?

2. На підставі положень Кодексу адміністративного судочинства України з'ясуйте варіанти поведінки суду у разі виникнення у нього стійкого переконання щодо відповідності Конституції України (конституційності) норми права, що підлягає застосуванню при вирішенні справи?

2. Вінницький окружний адміністративний суд у справі № 120/8988/23 за позовом особи до військової частини про визнання протиправними дій постановив ухвалу від 05.10.2023 р. про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду. На підставі аналізу зазначеної ухвали суду підготуйте письмові відповіді на наступні запитання:

1. На які положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та рішень Європейського суду з прав людини посилався суд при постановленні ухвали про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду?

2. Чи вважаєте Ви, що рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) впливають на сприйняття приписів Кодексу адміністративного судочинства України та/або корегують їх? Чи зобов'язані суди враховувати практику ЄСПЛ при здійсненні правосуддя в адміністративних справах. Відповідь обґрунтуйте.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про Конституційний Суд України : Закон України від

13.07.2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

Адміністративно-судове процесуальне право України: підручник; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Берназюк Я. Дія закону у часі: особливості правозастосовної практики Верховного Суду (на прикладі вирішення публічно-правових спорів). *Судово-юридична газета*. 2020. 23 червня. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/presentation/zmi/958781>.

Застосування судами Конституції України: доктрина і практика: монографія. Київ: ВАІТЕ, 2022. 604 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/Monografua.pdf

Летнянчин Л. І. Пряма дія норм Конституції України: від принципу – практичного застосування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 4 (91). С. 115-127. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/_VA=8__4_2017-115-127.pdf.

Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: науково-методичний посібник для суддів. 3-тє вид., допов. Київ: ВАІТЕ, 2020. 276 с.

Практичне заняття 3

Принципи адміністративного судочинства

Питання для обговорення

1. У відповідності до яких принципів має здійснюватись адміністративне судочинство?
2. Яке місце обіймає верховенство права в системі принципів адміністративного судочинства?
3. У чому полягає сутність принципу рівності учасників судового процесу перед законом і судом?
4. У чому полягає сутність принципу офіційного з'ясування обставин у справі? Чому цей принцип запроваджено в

адміністративному судочинстві?

5. Чи впливає принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі на дію принципу змагальності сторін? Якщо Ви вважаєте, що впливає, наведіть приклади статей Кодексу, правила яких сформульовано з урахуванням такого впливу.

6. Чи впливає принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі на дію принципу диспозитивності? Якщо Ви вважаєте, що впливає, наведіть приклади статей Кодексу, правила яких сформульовано з урахуванням такого впливу?

7. Чи пов'язані між собою принципи рівності учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі? Якщо Ви вважаєте такий зв'язок, стисло поясніть, в чому він полягає.

Завдання

Громадянка Р. звернулась із позовом до військової частини про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії. Спір виник у зв'язку із реалізацією матір'ю загиблого військовослужбовця права на отримання його грошового забезпечення за періоди до встановлення факту його загибелі, а також до моменту виключення його із списків особового складу військової частини.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні позову було відмовлено.

Не погоджуючись з висновками судів першої й апеляційної інстанцій, позивачка подала касаційну скаргу, одним із доводів якої вказала те, що суди неповністю з'ясували обставини справи, не витребували та не дослідили докази, що мають значення для правильного її вирішення. Верховний Суд постановою від 2 травня 2024 р. (реєстраційний номер у Єдиному державному реєстрі судових рішень – 118826614) рішення нижчестоящих судів скасував і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

1. *Ознайомтеся із зазначеним вище рішенням Верховного Суду.*

2. *Чим обґрунтував свою позицію Верховний Суд? Які помилки були допущені судами нижчестоящих інстанцій? Чи вважаєте Ви наведені Судом аргументи переконливими?*

3. *Визначте, на характеристиці якого з принципів адміністративного судочинства зосередився Верховний Суд. Наведіть приклади приписів чинного Кодексу адміністративного судочинства України, які побудовано з урахуванням дії цього принципу.*

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. - 696 с.

Берназюк Я. Принцип рівності та заборони дискримінації під час вирішення приватноправових та публічно-правих спорів. URL:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/bernaziuk_principle_of_equality_prohibition_of_discrimination.pdf

Берназюк Я. Офіційне з'ясування всіх обставин у справі як спеціальний принцип адміністративного судочинства. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_11_04_Bernazuk.pdf

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : монографія. Харків : Право, 2019. С. 186–193.

Балакаєва І., Писаренко Н., Школик А. Принцип офіційного дослідження в діяльності адміністративних органів та судів. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 159. С. 6–27. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.159.269738>

Постанова Верховного Суду від 02.05.2024 р. у справі № 280/2664/23 (провадження № К/990/37141/23). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118826614>

Практичне заняття 4

Адміністративна юрисдикція: правила предметної юрисдикції

Питання для обговорення

1. Надайте визначення поняттю «адміністративна

юрисдикція». За якими критеріями відмежовують адміністративну юрисдикцію від інших видів судової юрисдикції?

2. До яких статей Кодексу можна звернутися з тим, щоб визначити ознаки правових конфліктів, що охоплюються адміністративною юрисдикцією? Назвіть такі ознаки та надайте їм характеристику.

3. Які види адміністративної юрисдикції виокремлює законодавець в Кодексі? Сформулюйте питання, на які можна знайти відповіді, ознайомившись із статтями, що об'єднано у параграфі 1 «Предметна юрисдикція» Глави 2 Розділу 1 Кодексу.

4. Які публічно-правові спори належать до предметної юрисдикції місцевих загальних судів як судів адміністративних? Чому, на Вашу думку, такі спори віднесено до предметної юрисдикції місцевих загальних судів як судів адміністративних?

5. Як обрати суд, якщо позивач заявив кілька пов'язаних між собою позовних вимог? Сформулюйте відповідні правила.

6. За яких умов адміністративний суд розглядає вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправним рішенням (дією, бездіяльністю) суб'єкта владних повноважень?

Завдання

1. К. вирішила звернутися до суду із позовом до податкової інспекції про визнання протиправними дій першого заступника голови інспекції й відшкодування моральної шкоди у розмірі 25 000 грн.

К. стало відомо про те, що перший заступник голови податкової інспекції звертався із запитом до міської клінічної лікарні про стан її здоров'я, про що був зроблений запис в її амбулаторній картці. К. двічі просила керівника податкової інспекції надати їй копії запиту та відповіді лікарні, однак останній не відреагував на її звернення. У К. залишилися копії відповідних заяв, надісланих керівникові податкової інспекції листом із повідомленням.

К. також вважала, що їй завдано моральної шкоди у розмірі 25 000 грн, оскільки внаслідок незаконного збирання керівником інспекції щодо неї інформації вона дуже знервувалася, вимушена була пояснювати всім своїм знайомим, у зв'язку з чим зазначений запит надіслано до лікарні.

Чи належить розглядати даний позов у порядку

адміністративного судочинства?

2. Податковий орган звернувся до адміністративного суду з позовом до суб'єктів господарювання – контрагентів за договором перевезення автомобільним транспортом про визнання недійсним цього договору та застосування наслідків недійсності правочинів, передбачених ч. 3 ст. 228 Цивільного кодексу України. Позов обґрунтовано тим, що оспорюваний договір укладено без наміру його виконання, а виключно з метою заниження сум податкових зобов'язань.

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, відмовив у відкритті провадження у справі, зазначивши, що позов не підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства, оскільки стосується договору, укладеного між рівноправними учасниками, який не є адміністративно-правовим, а позовні вимоги спрямовані на припинення зобов'язальних правовідносин відповідачів.

Не погоджуючись з висновками судів, податковий орган подав касаційну скаргу, у якій стверджував про належність спору до юрисдикції адміністративних судів, оскільки у спірних правовідносинах він діяв як контролюючий орган з метою забезпечення публічного інтересу у сфері оподаткування.

Чи належить зазначений спір до юрисдикції адміністративних судів? Відповідь обґрунтуйте посиланням на законодавчі приписи.

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. – 696 с.

Бевзенко В. М. Адміністративна юрисдикція та Кодекс адміністративного судочинства України у редакції 2017 р.: розв'язання проблеми по-новому чи неподолані виклики минулого. *Право України*. 2018. № 2. С. 11–25.

Бевзенко В. М. Адміністративна юрисдикція. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_administrat_jurisd.pdf

Берназюк Я. Межі розгляду адміністративними судами вимог позову, апеляційної чи касаційної скарг в аспекті

забезпечення ефективності правосуддя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 70. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258232>.

Кібенко О., Уркевич В. Підходи Великої Палати Верховного Суду до визначення юрисдикційності спорів. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/164290-pidkhodi-velikoyi-palati-verkhovnogo-sudu-do-viznachennya-yurisdiktsiynosti-sporiv?fbclid=IwAR1AR7wlP-2E1DG2-pku6YtNanHFpyvTn2ieUdnMIn4Ru5Fi_ZRYF0U-OQL.

Писаренко Н. Б., Сьоміна В. А. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення): монографія. Харків: Право, 2012. 136 с.

Смокович М.І. Юрисдикція адміністративних судів: теорія і практика судочинства: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2022. 288 с.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29.02.2024 р. у справі № 580/4531/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117884139>.

Практичне заняття 5

Адміністративна юрисдикція: правила інстанційної та територіальної юрисдикції

Питання для обговорення

1. Які суди є судами першої інстанції в справах, що розглядають за правилами адміністративного судочинства?
2. Які суди є судами апеляційної інстанції в справах, що розглядають за правилами адміністративного судочинства?
3. Який суд є судом касаційної інстанції в справах, що розглядають за правилами адміністративного судочинства?
4. Які види територіальної підсудності передбачено правилами адміністративного судочинства?
5. Як визначається підсудність справи, позивачем у якій є приватна особа?
6. Як визначається підсудність справи, відповідачем у якій є приватна особа?
7. Чи встановлює Кодекс виключну підсудність окремих категорій адміністративних справ? Якщо так, наведіть приклади

таких справ.

8. За яких умов і в якому порядку адміністративна справа може бути передана одним адміністративним судом до іншого адміністративного суду?

Завдання

1. Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) звернулось до Харківського окружного адміністративного суду із позовною заявою до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (Міністерство) про визнання нормативно-правового акта Міністерства протиправним та нечинним. Суддя, ознайомившись із позовною заявою, ухвалив рішення про її повернення у зв'язку із тим, що дана справа не належить до юрисдикції Харківського окружного адміністративного суду.

Чи відповідає законіві рішення суду?

2. До Шостого апеляційного адміністративного суду надійшов позов кандидата на посаду селищного голови до Центральної виборчої комісії (ЦВК). Заявлені у позові вимоги стосувались оскарження рішень та дій ЦВК як пов'язаних, так і не пов'язаних зі встановленням результатів виборів.

Суд ухвалою повернув позовну заяву позивачу. Своє рішення суд мотивував тим, що позивач у своїй позовній заяві об'єднав вимоги, на розгляд яких поширюється юрисдикція різного інстанційного рівня як судів першої інстанції.

Не погоджуючись з вказаною ухвалою, позивач подав апеляційну скаргу до Верховного Суду, обґрунтувавши її помилковістю висновків суду першої інстанції щодо порушення правил об'єднання позовних вимог.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З цією метою надайте відповіді на наступні питання:

1. Який суд розглядає справу щодо пов'язаних позовних вимог, якщо вони інстанційно підсудні різним адміністративним судам?

2. Чи може Верховний суд як суд першої інстанції вирішувати позовні вимоги, об'єднані з вимогами, які підлягають розгляду іншими адміністративними судами?

3. Чи відповідає ухвала Шостого апеляційного адміністративного суду про повернення позовної заяви позивачу закону?

Список нормативно-правових акти та літератури

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р., URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

Про утворення місцевих адміністративних судів, затвердження їх мережі: Указ Президента України від 16 листопада 2004 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>.

Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах від 29 грудня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455/2017#Text>

Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Бевзенко В. М. Адміністративна юрисдикція. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_administrat_jurisd.pdf

Постанова Верховного Суду від 02.10.2019 р., справа № 9901/382/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84788687>

Практичне заняття 6

Форми адміністративного судочинства.

Види адміністративних справ

Питання для обговорення

1. Зважаючи на визначення поняття «адміністративна справа незначної складності», наведене у п. 20 ч. 1 ст. 4 Кодексу, назвіть ознаки такої справи.

З урахуванням цих ознак спробуйте сформулювати визначення поняття «складна адміністративна справа».

Наведіть приклади справ незначної складності та складних справ.

Яка форма адміністративного судочинства є придатною для розгляду і вирішення (а) справ незначної складності та (б) складних справ?

2. Зважаючи на визначення поняття «типові адміністративні справи», наведене у п. 21 ч. 1 ст. 4 Кодексу, назвіть ознаки таких справ.

Яка форма адміністративного судочинства є придатною для розгляду і вирішення типових справ?

3. Зважаючи на визначення поняття «зразкова адміністративна справа», наведене у п. 22 ч. 1 ст. 4 Кодексу, назвіть ознаки такої справи.

Наведіть приклади зразкових справ. Для цього скористайтесь інформацією, розміщеною на офіційному веб-сайті Верховного Суду (https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/zrazkova-sprava/)

Яка форма адміністративного судочинства є придатною для розгляду і вирішення зразкових справ?

4. Спробуйте сформулювати визначення поняття «термінова адміністративна справа». Наведіть приклади термінових справ.

Яка форма адміністративного судочинства є придатною для розгляду і вирішення термінових справ?

Завдання

1. ОСОБА звернулася до адміністративного суду із позовною заявою до Центральної виборчої комісії (ЦВК) про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії.

У позовній заяві йшлося про протиправність бездіяльності ЦВК, яка виявилася в тому, що ЦВК не було розглянуто заяву ОСОБА про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів під час виборів Президента України.

До позовної заяви ОСОБА додав клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження.

Суд прийняв позовну заяву до розгляду та відкрив провадження у справі, зазначивши у відповідній ухвалі, що будь-які підстави для залишення позовної заяви без руху, її повернення або для відмови у відкритті провадження в справі відсутні.

В ухвалі суд також відмовив у задоволенні клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, вказав що справу розглядатиме за правилами загального позовного провадження колегією із 3 суддів. Суд

визначив дату, час і місце проведення підготовчого засідання й встановив для відповідача у справі – ЦВК – строк для подання відзиву на позовну заяву із доказами його обґрунтування.

Чи відповідають дії суду законові?

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2020. С. 145–148.

Балакарева, І., Марченко, О., Писаренко, Н. Типові і зразкові справи в адміністративному судочинстві: ознаки та особливості розгляду. *Проблеми законності*, 2021. Вип. 153. С. 81–91.

Гембара Г. І. Спрошене позовне провадження в адміністративному судочинстві України: дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 265 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/04/diss_Hembara.pdf.

Пашенко К. С. Термінові справи в адміністративному судочинстві України у контексті процесуальних зловживань. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5/2019. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/47.pdf

Рішення Верховного Суду у зразкових справах (2017-2022). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_07_14_zrazkovi_spravy.pdf?fbclid=IwAR2LZuUdRE3RgyrZ8nPey8uM5m3oyH2Jrdj3UJ9XGsO5VDpIhl-eRv5Sx2s

Становлення та розвиток інституту зразкової справи в адміністративному судочинстві. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/konferencii/2022_07_14_KAS

Практичне заняття 7

Право на звернення до адміністративного суду та способи судового захисту

Питання для обговорення

1. Що є підставою для звернення приватної особи до адміністративного суду?

2. Які способи судового захисту прав, свобод чи законних інтересів особи закріплено у положеннях Кодексу? Хто із суб'єктів адміністративного судочинства визначає спосіб захисту порушених прав, свобод або законних інтересів?

3. У яких нормативно-правових актах закріплено право суб'єкта владних повноважень на звернення до адміністративного суду? Чи відрізняється коло цих актів від тих, якими гарантовано право приватної особи на звернення до адміністративного суду?

4. Що є підставою для звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду?

5. Поміркуйте над формулюваннями позовних вимог, задля вирішення яких суб'єкти владних повноважень можуть звертатися до адміністративних судів. Чи доречним буде спиратися на приписи ч. 1 ст. 5 КАС України при відповіді на дане питання?

Завдання

1. Громадянка С. звернулась до адміністративного суду з позовом до міської ради про визнання протиправним та скасування рішення про затвердження містобудівної документації. Свої вимоги позивачка обґрунтувала тим, що згідно із оскаржуваним рішенням поблизу її земельних ділянок планується розміщення об'єктів, які створюють перешкоди у користуванні ними.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено. Однак, суд апеляційної інстанції це рішення скасував та ухвалив нове, яким у задоволенні позову відмовив. Апеляційна інстанція мотивувала свою постанову тим, що доводи, викладені у позовній заяві, є абстрактними та не містять обґрунтування негативного впливу оспорюваного рішення на конкретні реальні індивідуально виражені права, свободи чи інтереси позивачки.

Верховний Суд не погодився з такими висновками суду

апеляційної інстанції, зауваживши, що спірне рішення має ознаки нормативно-правового акта, а тому при вирішенні питання про наявність (відсутність) у позивачки права на його оскарження слід враховувати зміст спеціальних норм Кодексу адміністративного судочинства України.

На підставі аналізу положень Кодексу адміністративного судочинства України, Постанови Верховного Суду від 11 вересня 2023 р. у справі № 320/258/19, інших судових рішень підготуйте відповіді на наступні питання:

Що є підставою для звернення особи до адміністративного суду з метою оскарження нормативно-правового акту?

Чи є громадянка С. суб'єктом права на звернення до адміністративного суду щодо оскарження означеного рішення міської ради?

Чи передбачено нормами Кодексу адміністративного судочинства України можливість подати позов в суспільних інтересах («actio popularis»), тобто без необхідності позивачу доводити факт порушення його прав, свобод чи інтересів оскаржуваним рішенням? Чи доцільно, з Вашого погляду, закріплювати за особою таку можливість?

2. Товариство звернулося до адміністративного суду із позовом до відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції, третя особа – Державна служба України з безпеки на транспорті, про встановлення відсутності компетенції (повноважень) відповідача. В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що так як жодним законом постановам територіальних органів Управління Державної служби України з безпеки на транспорті щодо застосування адміністративно-господарських санкцій не надано статусу виконавчого документа, у відповідача відсутні повноваження на їх виконання.

На підставі аналізу приписів Кодексу адміністративного судочинства України, практики Верховного Суду, літературних джерел сформулюйте відповіді на наступні питання.

Якими є ознаки компетенційного спору?

Чим цей спір вирізняється з-поміж інших категорій публічно-правових спорів, які вирішуються за правилами адміністративного судочинства?

*Чи є підстави вважати даний спір компетенційним?
Яке завдання виконує суд, розв'язуючи компетенційний
спір?*

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Бочаров К. Позов в інтересах публічного порядку vs свавілля держави. 7 травня 2020 р. URL : <https://dejure.foundation/library/pozov-v-interesah-publichnoho-poriadku-vs-svavillia-derzhavy>

Кравчук В. Чи є безмежним право на захист в адміністративному суді. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/136669-chi-ye-bezmezhnim-pravo-na-zakhist-v-administrativnomu-sudi>

Вербіцька М., Боднарчук Л. Суб'єкт владних повноважень як позивач у адміністративних справах. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 4 (28). С. 31-37. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46491/1/%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%B1%D1%96%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.PDF>.

Мамченко Н. Верховний Суд назвав ознаки суб'єкта владних повноважень як відповідача в адміністративному спорі. *Судово-юридична газета*. 14 жовтня 2023 р. URL : <https://sud.ua/uk/news/publication/282753-verkhovnyy-sud-nazval-priznaki-subekta-vlastnykh-polnomochiy-kak-otvetchika-v-administrativnom-spore>.

Мамченко Н. Ознаки та види компетенційного спору між суб'єктами владних повноважень. *Судово-юридична газета*. 11 листопада 2023 р. URL : <https://sud.ua/uk/news/publication/285219-priznaki-i-vidy-kompetentsionnogo-spora-mezhdu-subektami-vlastnykh-polnomochiy-zaklyuchenie-verkhovnogo-suda>

Рішення Європейського суду з прав людини від 21 лютого 1975 р. у справі «Голдер проти Сполученого Королівства». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_086?lang.

Постанова Верховного Суду від 11 вересня 2023 р. у справі № 320/258/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113405944>.

Постанова Верховного Суду від 14 березня 2018 р. у справі № 9901/22/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72793943>.

Постанова Верховного Суду від 11 серпня 2020 р. у справі № 187/687/16-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90898940>.

Постанова Верховного Суду від 7 вересня 2018 р. у справі № 824/2473/15-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76333525>.

Постанова Верховного Суду від 5 липня 2019 р. у справі № 802/833/17-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82857551>.

Практичне заняття 8 **Учасники судового процесу**

Питання для обговорення

1. Кого із учасників судового процесу вважають учасниками справи? Кого з учасників справи називають її сторонами?

2. Хто може бути позивачем в адміністративній справі? Його права та обов'язки.

3. Хто може бути відповідачем в адміністративній справі? Його права та обов'язки.

4. Визначте правила заміни неналежної сторони в адміністративному судочинстві.

5. Сформулюйте визначення «треті особи». У який спосіб їх може бути залучено до участі в адміністративній справі? Які права та обов'язки за ними закріплено?

6. Що розуміється під процесуальним правонаступництвом? За яких умов суд може допустити заміну сторони або третьої особи її правонаступником?

7. Як Кодекс регламентує участь у справі представника? Чим представництво відрізняється від участі у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатись до суду в інтересах інших осіб?

8. Хто є іншими учасниками судового процесу?

Завдання

1. ОСОБА звернулася до адміністративного суду із позовом до суб'єкта владних повноважень_1 (СВП_1) про визнання бездіяльності протиправною і зобов'язання вчинити певні дії.

У ході підготовчого засідання відповідач – СВП_1 повідомив суду, що внаслідок проведеної реорганізації він не компетентний вчиняти дії, вказані ОСОБОЮ у позовних вимогах; тепер на такі дії уповноважено Суб'єкта владних повноважень_2 (СВП_2).

Під час проведення підготовчого засідання позивач був відсутній.

З огляду на зазначене суд виніс ухвалу, якою залучив до участі у справі СВП_2 у якості другого відповідача.

Чи правильно вчинив суд?

2. Особа В., який досяг 16-річного віку, через ЦНАП подав документи для проведення державної реєстрації його як фізичної особи-підприємця. Проте йому було відмовлено у такій реєстрації.

Чи має право особа В. самостійно звернутися до адміністративного суду з позовом про оскарження прийнятого рішення, чи таким правом наділені тільки його законні представники? Врахуйте при наданні відповіді приписи статті 35 ЦК України, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

3. *Чи може набути статусу відповідача в адміністративній справі:*

- територіальний підрозділ Держаудитслужби (відповідний офіс Держаудитслужби);

- Відділ державного нагляду (контролю) у Донецькій, Луганській та Харківській областях Державної служби України з безпеки на транспорті?

Список нормативно-правових актів та літератури

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#top>.

Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

Рішення Європейського Суду з прав людини «Католицька церква Канеї проти Греції» (Canea Catholic Church v. Greece) № 25528/94 від 16 грудня 1997 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-58124&filename=CASE%20OF%20CANEAL%20CATHOLIC%20CHURCH%20v.%20GREECE.docx&logEvent=False>

Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2020. С. 153–157.

Дорохіна Ю.А. Умови та наслідки процесуального правонаступництва в адміністративного процесу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Том 29 (68) № 2. 2018. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/14.pdf.

Кравчук Т. О. До питання щодо визначення понять «експерт з питань права» та «експерт» в цивільному, господарському та адміністративному процесі. *Криміналістика і судова експертиза*. Випуск 63. С. 52-61. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/905569>.

Постанова Верховного Суду від 10 травня 2024 року у справі № 420/18539/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118962288>

Практичне заняття 9

Процесуальні строки

Питання для обговорення

1. Поняття та види строків в адміністративному судочинстві.
2. В яких нормативно-правових актах визначено строки звернення до адміністративного суду? Наведіть приклади нормативних положень, що закріплюють такі строки.
3. Які наслідки пропущення строків звернення до суду?
4. Чи можна поновити строк звернення до адміністративного суду? Якщо так, то назвіть суб'єктів адміністративного судочинства, які можуть заявляти про порушення строку, а також послідовно опишіть, хто і які діє має вчинити для того, щоб питання про поновлення строку було вирішено.
5. У чому полягає розумність процесуальних строків?
6. Правила обчислення процесуальних строків.

Завдання

1. Суддя відкрив провадження у справі за позовом Р. до суб'єкта владних повноважень про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії. У відповідній ухвалі було встановлено строк, протягом якого відповідач мав надати відзив на позовну заяву. Відповідач не надав відзив у встановлений строк без поважних причин.

Як може вчинити суддя? Запропонуйте кілька варіантів дій судді.

2. Ознайомтесь з ухвалою Другого апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2025 р. у справі № 520/2011/25 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/129944994>) та ухвалою Київського окружного адміністративного суду від 08 червня 2023 року у справі № 320/5857/22 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111410965>). На підставі проведеного аналізу надайте відповіді на наступні питання:

1. Чи належить оцінка підстав поновлення процесуального строку до судового розсуду?
2. Чи є факт введення правового режиму воєнного стану

підставою для поновлення процесуального строку?

3. Чи має суд мотивувати судові рішення про поновлення процесуального строку?

4. Яка позиція суду, на Вашу думку, у наведених вище ситуаціях є найбільш прийнятною та відповідає меті адміністративного судочинства? Відповідь обґрунтуйте.

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.]; за заг. ред. Д. В. Лученка; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/20250/3/p_ASPPU-2024.pdf

Берназюк Я.О. Види процесуальних строків у адміністративному судочинстві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 231-234. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/715352>

Берназюк Я.О. Процесуальні строки розгляду справ в адміністративному судочинстві (співвідношення розумного строку розгляду справ за практикою ЄСПЛ із процесуальною практикою в Україні). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/reasonable_time.pdf

Джафарова М.В. Процесуальні строки як гарантія здійснення ефективного адміністративного судочинства в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 61 Том 1. С. 134-137. Серія Право. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/02/31-2.pdf>

Коваленко Н. Процесуальні строки в адміністративному судочинстві: філософія часу і правова визначеність. *Публічна влада в умовах режиму воєнного стану: виклики, рішення, європейський вектор*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (10 квітня 2025 року): електр. збірник. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025. С. 133-137. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1iEAvmfChWWiqiQLFlnw_tjQRLvsfudf0

Строки звернення до адміністративного суду: вебінар за участю судді Верховного Суду Володимира Кравчука. І. Запис –

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VkxfkJkZN4E>;
 II. Презентація — URL:
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentatsia_Kravchuk_1.pdf

Постанова Верховного Суду від 18 січня 2023 року у справі № 160/6211/21. Єдиний державний реєстр судових рішень.
 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108463667>

Практичне заняття 10 **Докази та особливості доказування в адміністративному судочинстві**

Питання для обговорення

1. Надайте визначення поняттю «докази в адміністративному судочинстві». Сформулюйте головні ознаки доказів та назвіть види доказів в адміністративному судочинстві.
2. Сформулюйте визначення доказування в адміністративному судочинстві та окресліть предмет доказування.
3. Знайдіть в КАС України статті, з текстів яких випливає обов'язок доказування.
4. Назвіть підстави звільнення від доказування.
5. Викладіть особливості подання доказів та наслідки їх неподання.
6. Які суб'єкти в адміністративному судочинстві мають право витребувати докази. Наведіть правила витребування доказів. Яку роль відіграє суд під час витребування доказів? Відповідь обґрунтуйте.
7. Назвіть підстави, способи та правила забезпечення доказів.
8. Сформулюйте визначення дослідження доказів та назвіть способи і місце їх дослідження.

Завдання

1. К. звернувся до суду з позовом до Військової частини про визнання протиправним та скасування наказу про результати службового розслідування, притягнення до дисциплінарної відповідальності та накладення дисциплінарного стягнення.

З метою встановлення обставин у справі суд постановив

ухвалу про витребування доказів, а саме: 1) копії посадової інструкції начальника медичної служби; 2) витягу з наказу командира військової частини про зарахування особи до списків особового складу; 3) пояснення щодо надходження до військової частини медичних документів. Однак, відповідач у встановлені строки не подав докази, що витребувалися судом. Суд постановив ухвалу про повторне витребування доказів.

Надайте відповіді на наступні питання.

1. Чи має право суд у зазначеній категорії справ з власної ініціативи витребувати докази. Зазначте положення КАС України, які регламентують можливість витребування доказів судом з власної ініціативи, а також обов'язок їх надання учасникам справи у випадку витребування.

2. На якій процесуальній стадії суд може постановляти ухвалу про витребування доказів.

3. Які наслідки невиконання ухвали суду про витребування доказів. Яким чином неподання доказів, які витребувалися судом, впливають на обставини, які підлягають встановленню.

4. Чи може суд повторно витребувати докази з власної ініціативи. Чи є це тотожним поняттям із встановленням додаткового строку для подання доказів.

5. З якого моменту ухвала суду про витребування доказів набирає законної сили та чи може бути оскаржена.

2. Визначте коло обставин, що входять до предмета доказування, а також перелік належних і достатніх доказів у таких справах:

- пенсіонер, який отримує пенсію, призначену на підставі Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», вважає, що при проведенні перерахунку пенсії з 01.01.2025 р. йому протиправно зменшено до 70 відсоток пенсії – не застосовано 78% від грошового забезпечення на рівнозначній посаді діючого військовослужбовця, який брався до розрахунку при призначенні пенсії у 2023 р.;

- під час розмитнення товару, ввезеного на митну територію України ТОВ «Захід», митний орган прийняв рішення про визначення коду товару, яким змінив код товару, вказаний декларантом у митній декларації. Вказане рішення потягло за собою збільшення для ТОВ «Захід» розміру митних платежів

(ПДВ та ввізного мита). ТОВ «Захід» звернулося до окружного адміністративного суду з позовом про оскарження рішення про визначення коду товару;

- особа М. чоловічої статі віком 40 років, який є актором і перебуває у трудових відносинах з українською кіностудією (суб'єктом кінематографії), з метою участі у зйомках фільму у США прибув на пункт пропуску на державному кордоні, де стосовно нього посадовою особою Держприкордонслужби було прийняте рішення про тимчасову відмову у виїзді за кордон, в якому міститься посилання на приписи п.2-21 Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених Постановою КМУ від 27.01.1995 № 57. Особа М. оскаржив прийняте відносно нього рішення до суду.

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право: підручник ; за заг. ред. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Калмикова Я. С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : монографія. за заг. ред. О. Б. Червякової. Харків: Фактор, 2014. 280 с.

Калмикова Я. С. Показання свідка як засіб доказування в адміністративному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 119 - 122. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13031/1/Kalmykova_119-122.pdf

Колеснікова М.В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 378-383. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/311020/302322>

Колпаков В.К. Лекція на тему «Стандарти доказування в адміністративному судочинстві». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 173-178. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2021/43.pdf

Чорна В. Г. Особливості доказування в адміністративному судочинстві. *Юридична Україна*. 2020. № 2. С. 88-90.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.05.2024 у справі № 990/49/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119653572>

Практичне заняття 11

Судові рішення в адміністративній справі

Питання для обговорення

1. Які види судових рішень в адміністративних справах визначені законодавцем?
2. Які вимоги висувають до судових рішень? В чому полягає сутність кожної з таких вимог?
3. З яких частин складаються судові рішення? Надайте характеристику кожній з частин рішення суду.
4. У яких випадках суд може ухвалити додаткове судове рішення?
5. Як суд може виправити описки та очевидні арифметичні помилки у судовому рішенні?
6. Чи може суд роз'яснювати своє рішення? Якщо так, то сформулюйте послідовний перелік правил щодо такого роз'яснення.
7. Спробуйте сформулювати послідовний перелік правил, що унормовують порядок ухвалення судового рішення.
8. Спробуйте сформулювати послідовний перелік правил, що унормовують порядок проголошення судового рішення.
9. Спробуйте сформулювати послідовний перелік правил, що унормовують порядок вручення судового рішення.

Завдання

14 лютого 2026 р. суд завершив розгляд адміністративної справи по суті у порядку загального позовного провадження.

В судовому засіданні у присутності всіх учасників справи було проголошено скорочене рішення суду, тобто тільки його вступна та резолютивна частини. Суд повідомив учасникам справи, що у повному обсязі рішення буде складено 21 лютого 2026 р.

Жоден з учасників справи не звернувся із заявою про вручення йому копії повного рішення під розписку безпосередньо в суді.

У позовній заяві були зазначені офіційні електронні адреси всіх учасників справи.

Які дії має вчинити суд для вручення копій рішення учасникам справи?

Визначте дату, яка вважатиметься датою вручення копій рішення учасникам справи.

Список нормативно-правових актів та літератури

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Проніна проти України» від 18 липня 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_096#Text

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Бочан проти України» від 3 травня 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_209#Text

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Серявін та інші проти України» від 10 лютого 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_672#Text

Про судові рішення в адміністративній справі: постанова Пленуму Вищого адміністративного Суду України від 20 травня 2013 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13#Text>

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Берназюк Я. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/635136/>

Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf

Практичне заняття 12

Відкриття провадження в адміністративній справі

Питання для обговорення

1. Визначте структуру загального позовного провадження.
2. Які процесуальні дії вчиняють при відкритті провадження в адміністративній справі? Надайте їм характеристику.
3. Складіть перелік судових рішень, що приймають на

стадії відкриття провадження у справі.

4. Визначте види судових рішень, які приймають на завершення відкриття провадження у справі. Встановіть, за яких умов приймають кожне з них.

5. Спробуйте систематизувати інформацію, яка має бути вміщена в ухвалі про прийняття позовної заяви до розгляду і відкриття провадження у справі.

Завдання

Постановою суду Н. притягнутий до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство. Н. не оспорував факт вчинення даного правопорушення, а також вид та розмір накладеного на нього адміністративного стягнення.

Разом з тим Н. вважав, що до нього неправомірно застосовано адміністративне затримання як захід забезпечення провадження в справі про дрібне хуліганство.

Н. звернувся до адміністративного суду із позовною заявою до Органу внутрішніх справ, третя особа – Посадова особа_1, в якому просив:

- а) визнати протиправними дії, вчинені Посадова особа_1 у зв'язку із його затриманням;
- б) відшкодувати шкоду у розмірі XX грн, завдану такими діями.

До позовної заяви, датованої 27 лютим 2026 р., Н., крім інших необхідних документів, додав оригінал протоколу про адміністративне затримання, складений Посадова особа_1 30 січня 2026 р.

Вирішіть питання про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження в ситуації, що описана нижче.

Складіть проект ухвали, яку постановить суддя щодо описаної ситуації.

При вирішенні питання про прийняття даної позовної заяви до розгляду та відкриття провадження в справі виходьте з того, що заява та документи, які до неї додано, відповідають вимогам, встановленим статтями 160 та 161 Кодексу.

2. Особа звернулася до Харківського окружного адміністративного суду з позовом до ГУ ПФУ в Харківській області (Відповідач 1), ГУ ПФУ в Сумській області (Відповідач

2), в якому просила суд скасувати рішення ГУ ПФУ в Сумській області та зобов'язати ГУ ПФУ в Харківській області здійснити призначення йому пенсії за віком на пільгових умовах.

До позову особа не додала докази сплати судового збору. У позові зазначено, що особа є інвалідом II групи і що перебування у трудових відносинах за спірний період (1981–1986 роки) може бути підтверджене свідками, які також працювали у той самий період спільно з нею й мають належним чином оформлені записи у трудових книжках. Вказані обставини доводять наявність у позивача необхідного для призначення пенсії страхового стажу.

Визначте види процесуальних рішень суду на стадії відкриття провадження у справі за даним позовом та їх підстави, а також вид провадження, в якому доцільно призначити справу до розгляду.

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Гебеш С. А. Функції відкриття провадження як стадії адміністративного судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3 том 2/2020. URL: <http://lsej.org.ua/3-2-2020/11.pdf>

Ільчишин Н. В. Відкриття провадження в адміністративній справі: сутність та значення адміністративної процесуальної правосуб'єктності. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2021. URL: <http://www.lsej.org.ua/8-2021/95.pdf>

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 7 липня 2021 р. у справі № 9901/6/. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98391616>.

Практичне заняття 13

Забезпечення позову. Заходи процесуального примусу

Питання для обговорення

1. З якою метою застосовуються заходи забезпечення позову?
2. Які ознаки заходів забезпечення позову?
3. За яких умов адміністративний суд застосовує заходи забезпечення позову?
4. Хто має право ініціювати забезпечення позову?
5. Окресліть вимоги до форми, змісту та порядку подання заяви про забезпечення позову.
6. Які види заходів забезпечення позову встановлені процесуальним законом? Надайте їм характеристику з опорою на положення КАС України.
7. Що розуміється під заходами процесуального примусу? У чому полягає їх відмінність від заходів адміністративного примусу?
8. Які види заходів процесуального примусу встановлені в КАС України? Охарактеризуйте кожен із них.

Завдання

Громадянин П. звернувся до окружного адміністративного суду з позовом до міської ради про визнання протиправним та скасування рішення виконавчого комітету щодо демонтажу його кіоску та зобов'язання утриматися від вчинення таких дій.

Разом із позовом Петренко подав заяву про забезпечення позову, у якій просив:

- зупинити дію оскаржуваного рішення,
- а також заборонити комунальному підприємству «Благоустрій» здійснювати демонтаж кіоску до ухвалення рішення у справі.

У судовому засіданні представник позивача обґрунтував, що кіоск є основним джерелом доходу, демонтаж призведе до непоправної шкоди та фактично унеможливить виконання майбутнього рішення суду.

Представник відповідача (юрист міської ради) заперечував проти задоволення заяви. Він стверджував, що рішення міської ради є обов'язковим до виконання і не може бути зупинене судом, оскільки це нібито буде втручанням у діяльність органу місцевого самоврядування. Під час промови він неодноразово перебивав суддю, голосно висловлювався на адресу

позивача («узаконює незаконну забудову») та відмовився надати письмові заперечення, попри ухвалу суду.

Суддя зробив йому два зауваження, після чого представник відповідача демонстративно кинув на стіл документи і вийшов із зали суду, заявивши: «Без мене все одно вирішите на користь підприємця».

У цих умовах суддя розглянув питання про забезпечення позову, а також постановив ухвалу про застосування заходів процесуального примусу до представника відповідача.

1. *Які заходи процесуального примусу може застосувати суд у наведеній ситуації? Чи правомірними будуть дії судді щодо представника відповідача?*

2. *Як суд має оцінити вимогу про зупинення дії рішення міської ради та заборону комунальному підприємству вчиняти дії? Чи відповідають вони вимогам до заходів забезпечення позову?*

3. *Чи є позиція представника відповідача (що суд не має права зупинити дію рішень органів місцевого самоврядування) юридично обґрунтованою? Які винятки щодо неможливості забезпечення позову встановлює КАС України?*

4. *Які процесуальні наслідки матиме вихід представника відповідача із зали суду? Чи перешкоджає це розгляду заяви про забезпечення позову? Як повинен діяти суд у такій ситуації?*

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Задорожня Г. В., Задорожний Ю. А. Забезпечення адміністративного позову як фактор ефективності адміністративного судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 413. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/Yunzh/Yunzh2021v11/413.pdf>.

Кузьмич В. Суб'єкти ініціювання питання щодо забезпечення позову шляхом зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта. *Адміністративне право і процес*.

2022. № 1(36). С. 75. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/2019/scachano/APiP/APiP2022n1/72.pdf>.

Марцинкевич С. А. Правові засади забезпечення позову в адміністративному судочинстві: дис. ... д-ра філософії в галузі права : 081. Київ, 2021. 239 с.

Тур Т. О. Організаційно-правові засоби забезпечення позову в адміністративному судочинстві України: дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 110. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4761/1/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%a2%d1%83%d1%80.pdf>.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18 грудня 2019 р. у справі № ЗП/9901/4/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86877196>.

Практичне заняття 14 **Підготовче провадження**

Питання для обговорення

1. Які завдання підготовчого провадження закріплено у Кодексі?
2. Які процесуальні дії наповнюють підготовче провадження? Надайте їм характеристику.
3. Складіть перелік судових рішень, які може ухвалити суд у підготовчому провадженні.
4. Визначте види судових рішень, які приймають на завершення підготовчого провадження. Встановіть, за яких умов приймають кожне з них.
5. Яка інформація має бути вміщена в ухвалі про закриття підготовчого провадження і призначення справи до розгляду по суті?

Завдання

Визначте, які рішення повинен або вправі ухвалити суд у наведених нижче ситуаціях. Кожну свою відповідь підкріпіть посиланням на положення Кодексу.

- 1) У підготовчому засіданні позивач відмовився від позову.

- 2) У підготовчому засіданні відповідач визнав позов.
- 3) У підготовчому засіданні сторони подали спільну заяву про примирення.
- 4) У підготовчому засіданні відповідач подав заяву про умови примирення, а позивач – письмову згоду з цими умовами.
- 5) У підготовчому засіданні сторони заявили про намір повністю врегулювати спір на підставі взаємних поступок, однак просили надати їм час, необхідний для визначення умов примирення.
- 6) До початку підготовчого засідання сторони заявили про намір врегулювати спір на підставі взаємних поступок, однак просили, щоб таке врегулювання відбулося за участю судді.
- 7) Під час підготовчого провадження відповідач, який не є суб'єктом владних повноважень, пред'явив зустрічний позов.
- 8) У підготовче засідання не з'явився учасник справи, щодо якого немає відомостей про вручення йому повідомлення про дату, час і місце засідання.
- 9) У підготовче засідання вперше не з'явився учасник справи, який знав про дату, час і місце засідання, і який повідомив про причини неявки (останні судом визнано поважними).
- 10) У підготовчому засіданні з'ясувалося, що особа, яка не є учасником судового процесу, не подала витребуваних судом доказів.
- 11) У підготовчому засіданні з'ясувалося, що необхідно витребувати нові (додаткові) докази.
- 12) Позивач, який є суб'єктом владних повноважень, не повідомивши про причини, не прибув у підготовче засідання і від нього не надійшло заяви про розгляд справи за його відсутності.
- 13) Позивач у визначений строк без поважних причин не подав витребувані судом докази.
- 14) Відповідач – суб'єкт владних повноважень – у підготовчому засіданні довів, що порушення, спричинені його діями, ним виправлені, і це призвело до повного відновлення права, про захист якого просив позивач.

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого.

Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Желтобрюх І. Примирення сторін у адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід правового регулювання та деякі перспективи вдосконалення. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2020. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/4/17.pdf>

Лавренова О.І. Підготовче засідання як основний етап стадії підготовчого провадження в адміністративному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 6/2020. С. 134-136. URL: http://lsej.org.ua/6_2020/34.pdf

Приймаченко Д. В., Легеза Є. О. Зарубіжний досвід суб'єктів владних повноважень щодо примирення сторін у адміністративному судочинстві. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 3. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2022-3-01-06>

Практичне заняття 15.

Розгляд адміністративної справи по суті

Питання для обговорення

1. У чому полягає завдання розгляду адміністративної справи по суті?

2. Протягом якого строку з дня відкриття провадження в адміністративній справі суд має розпочати її розгляд по суті? Чи залежить цей строк від обраної судом форми адміністративного судочинства?

3. Протягом якого строку суд має розглянути адміністративну справу з дня початку її розгляду по суті? Чи залежить цей строк від обраної судом форми адміністративного судочинства?

4. За яких умов розгляд адміністративної справи по суті відбувається у порядку письмового провадження?

5. Які процесуальні дії вчиняє суд при розгляді справи по суті? Надайте їм характеристику.

6. Складіть перелік ухвал, які суд викладає окремими документами під час розгляді справи по суті.

7. Які судові рішення можуть бути ухвалені на стадії розгляду справи по суті? Якими з цих рішень може бути

завершено розгляд справи по суті?

Завдання

На підставі аналізу положень Кодексу розв'яжіть запропоновану нижче ситуацію за схемою, що розміщена у Загальній інформації Матеріалів.

В ухвалі про закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті суддя за погодженням із сторонами визначив дату і час проведення судового засідання.

Всі учасники справи були належним чином повідомлені про дату, час і місце проведення судового засідання. Жоден з учасників справи у судові засідання не з'явився; причин неявки вони не повідомили. Втім у судові засідання з'явилися свідки, викликані за клопотанням відповідача, й спеціаліст, призначений судом для надання консультацій.

Які процесуальні дії за таких обставин може вчинити суддя?

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Дорохіна Ю. А. Розгляд справ в адміністративному судочинстві за правилами спрощеного позовного провадження. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70). № 4. С. 122-127. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/22.pdf

Зелінська Я. С. Неявка у судові засідання як один із способів зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнародно-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 2. – С. 45-47.*

Практичне заняття 16 **Апеляційне провадження**

Питання для обговорення

1. Які види проваджень з перегляду рішень в адміністративних справах описано в Кодексі?
2. Хто може ініціювати апеляційний перегляд адміністративної справи?
3. Систематизуйте інформацію щодо строків подання апеляційної скарги.
4. Які процесуальні етапи та дії наповнюють апеляційне провадження?
5. Які повноваження надано суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги?
6. Сформулюйте правило набрання законної сили рішеннями судів апеляційної інстанції.

Завдання

14 січня 2026 р. судом завершено розгляд справи за позовом А. до митного органу про визнання протиправною та скасування постанови у справі про порушення митних правил. Розгляд справи відбувся за відсутності сторін: позивач подав відповідну заяву; відповідач був належним чином повідомлений, однак у судові засідання не з'явився.

Рішенням суду у задоволенні позовних вимог відмовлено повністю.

Позивач отримав копію рішення суду 24 січня 2026 р. 1 лютого 2026 р. він подав апеляційну скаргу.

Вирішіть питання про можливість відкриття апеляційного провадження з огляду на те, що дана справа згідно з приписами Кодексу є терміною.

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Белікова М. І. Еволюція права на апеляційний перегляд та

касаційне оскарження судових рішень адміністративних судів. *Наукові інновації та передові технології. (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»).* №8(48).2025. С.913-924 [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8\(48\)-913-923](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8(48)-913-923)

Марченко О. О. Проблемні питання реалізації права на апеляційний перегляд адміністративної справи. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. Вип. 10. URL: http://lsej.org.ua/10_2023/93.pdf

Соловйова О. М., Балакарева І. М. Право на апеляційний перегляд в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету.* Серія Право, 2024. Випуск 86: Частина 4. С. 71-77. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/86-part-4.pdf>

Постанова Верховного Суду від 22 листопада 2019 р. у справі № 461/5908/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85836083>.

Практичне заняття 17 **Касаційне провадження**

Питання для обговорення

1. Хто може ініціювати касаційний перегляд судового рішення в адміністративній справі?
2. Систематизуйте інформацію щодо строків звернення із касаційною скаргою.
3. Які межі касаційного оскарження судового рішення?
4. Касаційні фільтри: поняття та зміст.
5. Визначте підстави та порядок передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду.
6. Які процесуальні етапи та дії наповнюють касаційне провадження?
7. Які повноваження надано суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги?
8. Сформулюйте правила набрання законної сили рішеннями судів касаційної інстанції.

Завдання

У січні 2025 р. громадянин С. звернувся до

адміністративного суду з позовом про визнання неправомірними дій суб'єкта владних повноважень, зобов'язання вчинити певні дії. Суд першої інстанції рішенням, залишеним без змін апеляційним адміністративним судом, у задоволенні позовних вимог повністю відмовив.

Громадянин С. звернувся до Верховного Суду із касаційною скаргою. Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду за наслідками розгляду касаційної скарги скасував рішення судів першої та апеляційної інстанції, ухвалив нову постанову, позов задовольнив частково.

Не погоджуючись із рішенням суду касаційної інстанції, громадянин С. подав до Великої Палати Верховного Суду заяву, в якій порушив питання про передачу справи за його позовом на розгляд Великої Палати Верховного Суду, оскільки, на його переконання, ця справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

Чи передбачає процесуальний закон можливість звернення громадянина С. із такою заявою до Великої Палати Верховного Суду?

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Балакарева І. М. Виключна правова проблема як підстава передачі адміністративної справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду. *Еволюція адміністративно-правової думки в сучасній Україні*: зб. тез доп. і повідомл. Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. С. 30–33. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/2024/06/konf.-75bytyaka.pdf>

Берназюк Я. Співвідношення необхідності забезпечення єдності судової практики та відступу від правових позицій Верховного Суду (на прикладі вирішення публічно-правових спорів). *Судово-юридична газета*. 2020. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/986409>

Дорохіна Ю. Передумови («фільтри») касаційного

оскарження в адміністративному судочинстві: зміст, види, особливості, порядок застосування. *Law. State. Technology*, 2021. № 3. С. 67–77. <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/35/26>

Стафійчук К. В. Правова природа касаційного провадження в адміністративному судочинстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 317–319. http://www.lsej.org.ua/8_2020/80.pdf

Стафійчук К. В. Передумови відкриття касаційного провадження в адміністративному судочинстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 284–287. http://www.lsej.org.ua/6_2022/64.pdf

Практичне заняття 18

Провадження з перегляду за нововиявленими або виключними обставинами

Питання для обговорення

1. Що є підставами для перегляду судових рішень в адміністративних справах за нововиявленими або виключними обставинами?

2. Хто може ініціювати перегляд судового рішення в адміністративній справі за нововиявленими або виключними обставинами?

3. Систематизуйте інформацію щодо строків і порядку подання заяви про перегляд судового рішення в адміністративній справі за нововиявленими або виключними обставинами?

4. В якому порядку здійснюється перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами?

5. Які судові рішення можуть бути ухвалені судом за наслідками перегляду за нововиявленими або виключними обставинами?

Завдання

Громадянин Т. подав до адміністративного суду заяву про перегляд постанови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду з підстави, передбаченої пунктом 3 частини п'ятої статті 361 Кодексу адміністративного судочинства України.

На обґрунтування наявності зазначеної підстави перегляду судового рішення заявник посилається на те, що він звернувся до Європейського суду з прав людини із заявою про порушення прав оскарження зазначеної постанови Касаційного адміністративного суду.

Суддя, вирішуючи питання про відкриття провадження за виключними обставинами, перевірів заяву і встановив її невідповідність вимогам статті 364 КАС. Зокрема, громадянин Т. у заяві не зазначив реєстраційний номер облікової картки платника податків, а також виключні обставини, якими обґрунтовується вимога про перегляд судового рішення, дату їх відкриття або встановлення. Крім цього заявник не додав докази, що підтверджують наявність виключних обставин, та копії заяви відповідно до кількості учасників справи.

1. До якого адміністративного суду має звернутись особа із заявою про перегляд судового рішення за виключними обставинами?

2. Чи буде вважатись підставою для перегляду судового рішення за виключними обставинами рішення Європейського суду з прав людини про неприйнятність заяви через відсутність ознак порушення прав і свобод, викладених у Конвенції чи протоколах до неї?

3. Які вимоги висуваються до форми та змісту заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами?

4. Які докази має подати громадянин Т., щоб підтвердити наявність зазначеної виключної підстави для перегляду судового рішення?

5. Чи може громадянин Т. просити суд витребувати копію рішення ЄСПЛ із її автентичним перекладом українською мовою від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи,

6. Яке рішення має ухвалили Суд, встановивши невідповідність заяви про перегляд встановленим вимогам?

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Балакарьова І.М., Белікова М.І. Окремі питання перегляду судових рішень в адміністративних справах у зв'язку з виключними обставинами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. Вип. 7. С. 219-223.

Гудима Д. Деякі проблеми перегляду Великою Палатою Верховного Суду судових рішень у зв'язку зі встановленням Європейським судом з прав людини порушення Україною конвенційних зобов'язань : презентація судді Великої Палати Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_prob_l_rozgl_VP_VS_ESPL.pdf

Єзеров А. Неконституційність закону як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами в адміністративному судочинстві. *Вісник Конституційного Суду України*. 2020. № 3. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/yezerov_a_nekonstytuciynist_zakonu_yak_pidstava_dlya_pereglyadu_sudovyh_rishen_za_vyklyuchny_mu_obstavynamy.pdf.

Єзеров А. Конституційна скарга і виключні обставини для перегляду справ. *Судово-юридична газета*. 2019. 25 жовтня. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/811129/>

Єзеров А. Перегляд судових рішень в адміністративних справах : презентація судді Верховного Суду URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_11_14_Ezerov_12_10_2022.pdf

Ткачук О. Перегляд судових рішень Великою Палатою Верховного Суду на підставі рішень Європейського суду з прав людини: презентація судді Великої Палати Верховного Суду (м. Київ, 11 вересня 2020 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/prezentatsia_Tkachuk.pdf

Практичне заняття 19

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративній справі

Питання для обговорення

На підставі аналізу положень Кодексу адміністративного судочинства України та Законів України «Про виконавче

провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» підготуйте стислі відповіді на наступні питання:

1. Чи є, на Вашу думку, виконання судового рішення стадією судового розгляду адміністративної справи? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на нормативні приписи.

2. Чи розповсюджуються, на Вашу думку, правила позовного провадження на вирішення адміністративним судом процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень а адміністративних справах?

3. Наведіть перелік судових рішень, які виконуються негайно.

4. Охарактеризуйте судові рішення, щодо яких адміністративний суд може ухвалити рішення про їх негайне виконання та окресліть порядок вирішення цього питання.

5. Окресліть порядок виконання судових рішень в адміністративних справах. Хто вповноважений виконувати судові рішення в адміністративних справах у примусовому порядку?

6. Спробуйте надати визначення поняттю «виконавчий документ», окресліть вимоги які ставить до нього законодавець.

7. Хто звертає судові рішення в адміністративних справах до виконання? Стисло викладіть порядок звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання.

8. Який порядок виправлення помилок у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню?

9. Який встановлено строк для пред'явлення виконавчого листа до виконання? Які наслідки його пропуску?

10. Чи можливе примирення сторін у процесі виконання? Якщо так, то за яких умов та в якому порядку?

11. Визначте підстави та порядок відстрочення і розстрочення виконання, зміни чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення.

12. Як Ви розумієте словосполучення «поворот виконання судового рішення»? Окресліть випадки коли адміністративний суд його застосовує.

Завдання

1. На підставі аналізу положень Конституції України, Кодексу адміністративного судочинства України та Рішення

Європейського суду з прав людини у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» підготуйте відповіді на наступні запитання.

1. У чому полягає зміст принципу «обов'язковості виконання судових рішень» в адміністративному судочинстві.

2. Порушення яких вимог було встановлено Рішенням ЄСПЛ у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України»?

2. Західне міжрегіональне управління Державної служби з питань праці звернулося до суду першої інстанції із заявою про заміну сторони виконавчого провадження (постановою апеляційного суду скасовано рішення суду першої інстанції й задоволено позов Головного управління Держпраці в Львівській області), а саме Головне управління Держпраці у Львівській області – Західним міжрегіональним управлінням державної служби з питань праці.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні заяви про заміну сторони виконавчого провадження. Суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що заміна сторони у виконавчому провадженні можлива лише при існуванні відкритого виконавчого провадження або при наявності виконавчого листа у разі необхідності заміни сторони у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження. При цьому суд звернув увагу, що станом на момент розгляду заяви виконавчі листи у даній справі не видано.

Не погодившись із ухвалою суду першої інстанції та постановою суду апеляційної інстанції, Західне міжрегіональне управління державної служби з питань праці подало касаційну скаргу до Верховного Суду.

Посилаючись на чинні нормативно-правові акти визначте:

1. Хто є сторонами виконавчого провадження?

2. Зміст та підстави процесуального правонаступництва.

3. Порядок заміни сторони виконавчого провадження.

Ознайомтеся з судовою практикою, а саме: Постановою Великої Палати Верховного суду від 08 грудня 2021 року URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102051077> та Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного

адміністративного суду від 14 червня 2021 року URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97628116> та з'ясуйте такі питання:

1. Що слід розуміти під публічним правонаступництвом?
2. На якій стадії судового процесу можлива зміна сторони?

Враховуючи отримані знання, яке, на Вашу думку, рішення має ухвалити суд касаційної інстанції в окресленій ситуації? Відповідь обґрунтуйте.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 р. № 4901-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17#Text>

Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» від 15 жовтня 2009 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479#Text

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Аналіз національних механізмів судового контролю за виконанням судових рішень в Україні (в контексті виконання рішень ЄСПЛ у справах «Юрій Миколайович Іванов проти України» і «Бурмич та інші проти України»). Київ, лютий 2021 р. URL: <https://rm.coe.int/analysis-jud-control-execution-of-judgments-ms-otradnova-ukr-final/1680a21d4b>

Практичне заняття 20.

**Судовий контроль за виконанням судових рішень
в адміністративних справах**

Питання для обговорення

1. Хто здійснює контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах?
2. Наведіть форми здійснення судового контролю.
3. В якому порядку і строки здійснюється розгляд заяви про зобов'язання подати звіт про виконання судового рішення?
4. Охарактеризуйте процесуальний порядок розгляду звіту про виконання судового рішення та наслідки його неподання.
5. Визначте порядок визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень – відповідачем на виконання рішення суду.

Завдання

Громадянка К. звернулася до адміністративного суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в К-й області про зобов'язання здійснити перерахунок та виплату пенсії. Рішенням окружного адміністративного суду позов було задоволено, а відповідача зобов'язано провести перерахунок і виплату пенсії протягом місяця з дня набрання рішенням законної сили.

Оскільки протягом визначеного строку рішення не було виконано, громадянка К. звернулася до суду із заявою про встановлення контролю за його виконанням. Суд своєю ухвалою зобов'язав відповідача подати звіт про виконання судового рішення протягом 20 днів.

Через два місяці після набрання рішенням законної сили Управління подало до суду звіт про його виконання. У звіті було зазначено, що розрахунок здійснено, але виплата не проведена через відсутність бюджетних асигнувань. При цьому до звіту не було додано доказів, що воно зверталось до Пенсійного Фонду України з вимогою виділення необхідних коштів.

Суд, розглянувши звіт, дійшов висновку про відмову у його прийнятті та постановив ухвалу про накладення штрафу на керівника Головного управління Пенсійного фонду України в К-й області в розмірі 30 прожиткових мінімумів для працездатних

осіб.

Керівник суб'єкта владних повноважень оскаржив ухвалу, вказуючи, що він вжив усіх можливих заходів для виконання судового рішення, але об'єктивно можливості його виконати не було через відсутність фінансування. У підтвердження цього він подав листи-звернення до Пенсійного фонду України про необхідність виділення коштів.

1. Які дії мав право вчинити суд після розгляду звіту Головного управління Пенсійного фонду України в К-й області?

2. Чи обґрунтовано суд відмовив у прийнятті звіту? Які підстави для такої відмови передбачені законом?

3. Які наслідки для керівника суб'єкта владних повноважень настають у випадку відмови суду у прийнятті звіту?

4. Як розподіляється сума накладеного штрафу?

5. За яких умов суд може зменшити розмір штрафу або звільнити керівника від його сплати?

6. Чи має значення у цій справі відсутність бюджетних асигнувань? Як суд має оцінювати такі обставини?

7. У якому порядку ухвала суду про накладення штрафу може бути оскаржена?

Список нормативно-правових актів та літератури

Адміністративно-судове процесуальне право : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. Д. В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.

Берназюк Я. Судова практика в справах щодо виконання судових рішень, 21 вересня 2023 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/execution_bernaziuk.pdf

Волкова Ю. Судовий контроль в адміністративному судочинстві: від теорії до практики. *Концептуальні засади розвитку вітчизняного адміністративного права та процесу: тенденції, перспективи, практика*: колективна монографія за заг. ред. П. Діхтієвського, В. Пашинського. Рига, Латвія : «Baltija Publishing», 2022. С. 288-313. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/256/7167/14922-1?inline=1>

Черненко І. Практика застосування судового контролю за

виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві, 2022 р. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v5_2022/29.pdf

Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах: презентація судді КАС ВС Андрія Жука. URL:

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Sud_kontr_vukon_syd_rishen.pdf

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»

1. Поняття, ознаки і завдання адміністративного судочинства.
2. Відмінності адміністративного судочинства від інших видів судочинства.
3. Система судів, що здійснюють адміністративне судочинство.
4. Законодавство про адміністративне судочинство.
5. Джерела права, які застосовуються адміністративним судом.
6. Значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини для здійснення правосуддя в адміністративних справах.
7. Значення правових висновків Верховного Суду для здійснення правосуддя в адміністративних справах.
8. Загальна характеристика принципів адміністративного судочинства, їх значення для здійснення адміністративного судочинства.
9. Принцип верховенства права в адміністративному судочинстві: зміст та особливості застосування.
10. Змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі.
11. Поняття та види адміністративної юрисдикції.
12. Предметна юрисдикція адміністративних судів.
13. Поняття й ознаки публічно-правового спору. Співвідношення понять публічно-правового спору й адміністративної справи.
14. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів.
15. Суди, які розглядають адміністративні справи як суди першої інстанції.
16. Суди, які здійснюють апеляційний перегляд адміністративних справ.
17. Суд, який здійснює касаційний перегляд судових рішень, ухвалених в адміністративних справах.
18. Правила територіальної юрисдикції (підсудності) адміністративних судів.

19. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого: підстави та порядок.

20. Визначення складу суду для розгляду адміністративної справи. Відвід (самовідвід) судді.

21. Розгляд адміністративної справи суддею одноособово або колегією суддів. Порядок вирішення питань колегією суддів.

22. Форми адміністративного судочинства. Правила, якими керується суд при обранні форми адміністративного судочинства.

23. Адміністративні справи незначної складності. Особливості провадження у цих справах.

24. Типові та зразкові адміністративні справи. Особливості провадження у цих справах.

25. Термінові адміністративні справи. Особливості провадження у цих справах.

26. Учасники адміністративної справи, їх процесуальні права та обов'язки.

27. Поняття сторін в адміністративному судочинстві. Права та обов'язки сторін.

28. Заміна неналежної сторони в адміністративному судочинстві.

29. Органи та особи, яким за законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

30. Дії, що визнаються зловживанням процесуальними правами, та наслідки їх вчинення.

31. Процесуальне правонаступництво в адміністративному судочинстві.

32. Представництво в адміністративному судочинстві.

33. Інші учасники судового процесу.

34. Підстава та особливості звернення особи до адміністративного суду. Способи судового захисту прав, свобод або законних інтересів особи.

35. Право суб'єкта владних повноважень на звернення до адміністративного суду.

36. Строк звернення до адміністративного суду.

37. Наслідки пропуску строку звернення до адміністративного суду.

38. Доказування в адміністративному судочинстві: поняття, предмет та суб'єкти.

39. Обов'язок доказування в адміністративному судочинстві.
40. Поняття та види доказів в адміністративному судочинстві. Критерії, яким мають відповідати докази.
41. Подання доказів в адміністративному судочинстві.
42. Роль суду у збиранні доказів в адміністративному судочинстві.
43. Забезпечення доказів в адміністративному судочинстві.
44. Забезпечення позову в адміністративному судочинстві.
45. Заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві.
46. Судові рішення в адміністративних справах: види та вимоги, яким вони мають відповідати.
47. Порядок ухвалення судових рішень в адміністративних справах.
48. Ухвалення додаткового судового рішення. Роз'яснення судового рішення.
49. Проголошення та вручення судового рішення.
50. Письмові заяви учасників адміністративної справи, їх види.
51. Позовна заява, вимоги до її змісту та порядок подання.
52. Відкриття провадження у справі.
53. Підготовче провадження. Мета, строк та порядок проведення підготовчого засідання.
54. Судові рішення у підготовчому засіданні.
55. Відмова від позову та визнання позову. Примирення сторін в адміністративному судочинстві.
56. Порядок та строк розгляду справи по суті.
57. Юридичні наслідки неявки учасника справи у судові засідання з розгляду справи по суті.
58. Підстави для розгляду справи по суті у письмовому провадженні.
59. Судові рішення, які ухвалюють на стадії розгляду справи по суті.
60. Суб'єкти права на апеляційний перегляд адміністративної справи. Судові рішення, на які може бути подана апеляційна скарга.

61. Строк на апеляційне оскарження. Вимоги до апеляційної скарги та порядок її подання.

62. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги. Відмова у відкритті апеляційного провадження.

63. Апеляційний розгляд. Межі перегляду судом апеляційної інстанції.

64. Судові рішення суду апеляційної інстанції. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги.

65. Суб'єкти права на касаційне оскарження судових рішень в адміністративних справах. Строк та порядок подання касаційної скарги.

66. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Підстави їх касаційного оскарження.

67. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги. Відмова у відкритті касаційного провадження.

68. Відкриття касаційного провадження. Підготовка справи до касаційного розгляду. Попередній розгляд справи.

69. Підстави та порядок передачі адміністративної справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

70. Касаційний розгляд. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Судові рішення суду касаційної інстанції.

71. Підстави і порядок перегляду судових рішень в адміністративних справах за нововиявленими обставинами.

72. Підстави і порядок перегляду судових рішень в адміністративних справах за виключними обставинами.

73. Звернення до виконання судових рішень в адміністративних справах.

74. Негайне виконання судових рішень в адміністративних справах. Зупинення та поворот виконання судових рішень в адміністративних справах.

75. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

1. Програма навчальної дисципліни; джерела інформації, необхідні для її опанування; тексти завдань тощо доступні у **дистанційному курсі «Адміністративне судочинство»**, що представлений на Порталі навчальних електронних інформаційних комплексів (НЕІК) за наступним посиланням – <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=80>. Для отримання доступу до цього ресурсу слід пройти процедуру самореєстрації на курс.

2. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент (студентка) за результатами вивчення навчальної дисципліни “Адміністративне судочинство” – **100 балів**, з яких **40 балів** – через здійснення поточного контролю знань та **60 балів** – за наслідками підсумкового контролю знань.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

3. Упродовж навчального року заплановано до проведення **20 практичних занять** (по 10 занять у кожному з двох семестрів).

4. Виконання завдань поточного контролю здійснюється шляхом:

а) обговорення запланованих тем та виконання ситуативних завдань під час практичних занять – **від 0 до 30 балів** (від 0 до 1,5 балів за кожне заняття);

б) виконання наприкінці весняного семестру підсумкового тестового завдання, розміщеного на сторінці дистанційного курсу «Адміністративне судочинство» – **від 0 до 6 балів**;

в) підготовка індивідуальної роботи (за бажанням) – **від 0 до 4 балів**. *Формами індивідуальної роботи є:* узагальнення практики адміністративних судів; складання анотації рішення Європейського суду з прав людини; підготовка тексту наукової статті або тез наукової доповіді; підготовка презентації за узгодженою з викладачем темою.

5. У разі відсутності студента (студентки) на практичному занятті необхідно розмістити на сторінці дистанційного курсу «Адміністративне судочинство» відповіді на завдання, що пропонуються для вирішення за відповідними

темами.

Під час виконання цих завдань слід дотримуватись наступних вимог:

- належним чином обґрунтовувати свої відповіді;
- не допускати прямого цитування статей нормативно-правових актів або пунктів судового рішення. Допускається вказівка на конкретне нормативне положення із подальшим поясненням, як це положення застосовується щодо обставин, описаних у завданні;
- не допускати плагіат.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

6. Формою підсумкового контролю знань у осінньому семестрі є залік. Залік виставляють тим студентам (студенткам), які отримали упродовж семестру **не менше 10 балів.**

7. У весняному семестрі підсумковий контроль знань студентів проводиться **у формі іспиту.** Мінімальна кількість балів, необхідна для допуску до складання іспиту, становить **25 балів.**

8. Результати складання іспиту оцінюються у діапазоні **від 0 до 60 балів.**

9. Підсумкова оцінка є сумою балів, отриманих за результатами здійснення поточного контролю знань, та балів, отриманих за наслідками складання іспиту.

10. Підсумкова оцінка виставляється, виходячи з такої шкали:

Шкала підсумкової оцінки з навчальної дисципліни

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в ННУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю	5	90 – 100

	ПОМИЛОК		
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

Навчальне видання

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

**«АДМІНІСТРАТИВНЕ
СУДОЧИНСТВО»**

для студентів денної форми навчання

*першого (бакалаврського) рівень вищої освіти
галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»*

Укладачі: Балакарева Ірина Миколаївна,
Белікова Марина Іванівна,
Білова Ольга Валентинівна,
Георгієвський Юрій Валентинович,
Зелінська Яна Сергіївна,
Ігнатченко Ірина Георгіївна,
Коваленко Лариса Павлівна,
Мартинівський Володимир Володимирович,
Марченко Олена Олександрівна,
Мех Юлія Володимирівна,
Настюк Василь Якович,
Пілюга Лілія Вячеславівна,
Рябченко Ярослава Степанівна,
Солнцева Христина Володимирівна,
Соловійова Ольга Миколаївна,
Спасенко Вікторія Олександрівна,
Сьоміна Валентина Анатоліївна,
Шаповал Роман Володимирович,
Шевчук Олександр Михайлович

Відповідальні за випуск *І. М. Балакарева, М. І. Белікова, Х. В. Солнцева*